

INFORMATION OM GODMANSKAP OCH FÖRVALTARSKAP

Vad kan en god man hjälpa till med?

En god man är en hjälpande hand till en person som inte själv kan hantera sin ekonomi eller tillvarata sina rättigheter. Den som får hjälpen kallas för huvudman. Hur hjälpen ser ut beror på vilka behov som finns. Omfattningen av uppdraget beslutas av tingsrätten och ska aldrig omfatta mer än vad som behövs. I ett fullt uppdrag ingår delarna bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person som förklaras mer utförligt nedan. Ett uppdrag kan också endast omfatta en specifik rättshandling, t.ex. försäljning av en fastighet eller bostadsrätt.

Huvudmannen behåller sin rättshandlingsförmåga när hen har god man och kan fortfarande hantera sina bankärenden och ingå avtal. Därför krävs att huvudmannen kan samarbeta runt sin ekonomi med gode mannen.

Förvalta egendom betyder att gode mannen sköter huvudmannens ekonomi. I det ingår bland annat att betala räkningar, lämna fickpengar, förvalta sparanden och exempelvis fastigheter. Det är den gode mannens skyldighet att se till att det finns pengar till löpande utgifter. Det är också viktigt att den gode mannen ser till att huvudmannen får nytta av sina tillgångar och har en så bra levnadsstandard som möjligt utifrån tillgångarnas storlek och huvudmannens livssituation. Gode mannens ska alltid agera för huvudmannens bästa. Det ingår inte i uppdraget att förvalta tillgångar i arvingars intressen.

Eftersom huvudmannen behåller sin rättshandlingsförmåga måste gode mannen alltid få huvudmannens samtycke till de åtgärder som inte kan räknas till den dagliga hushållningen. I den dagliga hushållningen ingår att betala löpande räkningar och lämna fickpengar till huvudmannen/boendet.

Gode mannen har fri tillgång till huvudmannens transaktionskonto för att det ska vara möjligt att hantera löpande räkningar. För att skydda huvudmannens tillgångar får maximalt 30 000 kronor finnas tillgängliga på detta konto. Övriga tillgångar ska sitta på konton med överförmyndarspär. Det innebär att pengarna bara får tas ut med överförmyndarens samtycke. Spärren gäller bara mot gode mannen.

Överförmyndaren

Bevaka rätt betyder att gode mannen ser till att huvudmannen får ta del av det stöd och de insatser som hen har rätt till. Det kan exempelvis vara pension, hemtjänst, bostadsbidrag. Att bevaka rätt kan även innebära att gode mannen ska tillvarata huvudmannens intresse vid en specifik rättshandling, exempelvis i ett dödsbo eller vid försäljning/avyttring av bostad.

Sörja för person betyder att gode mannen ska se till att huvudmannen får den omsorg och vård som hen behöver och har rätt till. För detta krävs regelbundna besök hos huvudmannen. Huvudregeln är att den gode mannen ska besöka huvudmannen en gång per månad i huvudmannens bostad. Detta måste såklart alltid anpassas utifrån huvudmannens behov och önskemål i det aktuella fallet. Den gode mannen ska också se till att det finns tillräckligt med insatser för att ge huvudmannen en bra livskvalitet. Det kan vara att ansöka om hemtjänst, färdtjänst eller hjälpa huvudmannen att få tillgång till fritidsaktiviteter. Det ingår inte i gode mannens uppdrag att handla åt huvudmannen eller att städa dennes bostad. Ett godmanskap kan inte ersätta hemtjänstens, ett boendes eller nära anhörigas personliga omvårdnad utan är av mer administrativ karaktär. Gode mannen ska ses som en spindel i nätet, någon som ser till att allt fungerar runt huvudmannen. Av den anledningen brukar det heller inte behövas mer än ett besök per månad.

Anordnande av godmanskap

Ansökan om god man kan göras av huvudmannen eller nära anhöriga. Beslut om anordnande av godmanskap fattas av tingsrätten. För huvudmän folkbokförda i Ekerö kommun skickas ansökan om godmanskap till Solna tingsrätt.

Om någon som inte är behörig att ansöka ser att en person har behov av hjälp kan en **anmälan** göras till överförmyndaren som då utreder behovet av god man. Om utredningen visar att det finns ett behov så ansöker överförmyndaren om god man till tingsrätten. I annat fall avskriver vi utredningen. Vem som helst kan anmäla behov av god man, men vanligtvis görs det av läkare, hemtjänst eller socialförvaltningen.

Förutsättningar för godmanskap?

Det framgår av 11 kap 4 § föräldrabalken när en person kan få hjälp från en god man.

Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för

Överförmyndaren

honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap skall anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.

Det första kravet är att hjälpbehovet ska ha uppstått på grund av sjukdom, psykisk störning försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande. En sådan bedömning görs av läkare och är ett första steg i en utredning om godmanskap. Läkaren skriver ett läkarintyg där det bl.a. framgår vilken sjukdomsbild som hjälpbehovet grundar sig på och om den hjälpbehövande förstår vad saken gäller eller inte. **Godmanskap är frivilligt** och kräver samtycke från huvudmannen så länge läkare bedömer att hen förstår vad saken gäller.

Alternativ till godmanskap

En god man ska bara förordnas när huvudmannen inte kan få hjälp på annat sätt. Innan en god man förordnas är det därför viktigt att undersöka om det finns andra alternativ som är mindre ingripande.

När huvudmannen förstår vad saken gäller är fullmakter en vanlig lösning för exempelvis betalning av räkningar. Anhörigas omsorg tillsammans med en ekonomisk fullmakt till en betrodd person kan ofta vara tillräckligt för att huvudmannen ska få den hjälp hen behöver.

Är socialtjänstens insatser tillräckliga? Om huvudmannens behov av hjälp kan täckas av exempelvis skuld- och budgetrådgivning, boendestöd, personligt ombud eller egnamedelsförvaltning ska detta användas i första hand. Dessa insatser är även gratis för huvudmannen till skillnad från godmanskap.

När huvudmannen inte förstår vad saken gäller kan man använda sig av framtidsfullmakt eller anhörigbehörighet.

Framtidsfullmakt skrivs av personen medan hen förstår vad saken gäller, men får bara användas den dag då personen inte längre förstår vad saken gäller. Oftast behövs läkarintyg för att kunna visa att framtidsfullmakten får börja användas.

Anhörigbehörighet ger en nära anhörig möjlighet att hantera den dagliga livsföringen för en anhörig. I den dagliga livsföringen ingår bl.a. att betala räkningar, lägga upp autogiron och ansöka om insatser från socialförvaltningen. Det krävs läkarintyg för att kunna visa att anhörigbehörigheten får användas.

Överförmyndaren

Förvaltarskap, när godmanskapet inte räcker till

Förvaltarskap kan anordnas när förutsättningarna för godmanskap är uppfyllda men det är tydligt att godmanskap inte är tillräckligt för att hjälpa huvudmannen. För att det ska bli aktuellt med ett förvaltarskap måste det finnas tydlig och konkret risk för huvudmannens person eller egendom. Orsaken kan vara såväl huvudmannens eget agerande som agerande av annan, exempelvis att lura huvudmannen att ge bort sina tillgångar eller ta lån gör någon annans räkning.

Huvudmannen förlorar sin rättshandlingsförmåga inom det område som omfattas av förvaltarskapet, exempelvis får inte huvudmannen längre fritt hantera sina konton eller ingå avtal om förvaltarskapet omfattar detta. Om huvudmannen kan hantera ett kort kan hen få ha tillgång till ett konto dit förvaltaren sätter in mat- och fickpengar, medan övriga konton är spärrade för huvudmannen. Oavsett förvaltarskapet kan huvudmannen fortfarande rösta, gifta sig och skilja sig.

Det är Solna tingsrätt som fattar beslut om förvaltarskap. Huvudregeln är att det alltid hålls ett sammanträde i domstolen för att ärendet ska bli ordentligt utrett och för att huvudmannen ska få möjlighet att ge uttryck för hur hen ser på saken. Eftersom det är ett stort ingrepp på den personliga integriteten är det viktigt att ett förvaltarskap begränsas till enbart de områden där huvudmannen behöver hjälp.

Överförmyndaren utreder varje år om förvaltarskapet ska kvarstå. Om de risker som fanns vid anordnandet inte längre finns kvar, ansöker överförmyndaren om att förvaltarskapet ska begränsas (jämkas) eller upphöra hos tingsrätten. Har nya konkreta risker uppstått kan vi ibland ansöka om att det ska utökas.

Kontrollen av gode män och förvaltare

Av 11 kap 12 § föräldrabalken framgår vilka krav som ställs på en god man och förvaltare:

Till god man eller förvaltare skall utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna.

Överförmyndaren i Ekerö kommun gör alltid formella kontroller på alla nya gode män och förvaltare (fortsatt kallade ställföreträdare). Vi kontrollerar att ingen av dem finns i brottsregistret, Kronofogdens register och (i vissa fall) i socialförvaltningens register. Vi

Överförmyndaren

kontrollerar också att den som vill ta uppdrag inte själv har förvaltare. En personlig intervju sker med alla nya ställföreträdare. Löpande registerkontroller av alla ställföreträdare görs därefter två gånger per år.

Utöver den vanliga lämplighetskontrollen ser vi också till att ställföreträdaren är lämplig i det enskilda fallet. Då tittar vi närmare på vilka behov den aktuella huvudmannen har och hur dennes situation ser ut. Om det är lämpligt får även huvudmannen och/eller anhöriga träffa den föreslagna ställföreträdaren innan beslut tas.

Ibland vill anhöriga bli god man eller förvaltare och om huvudmannen själv föreslår en person har denne företräde till att bli prövad till uppdraget. En person som har blivit föreslagen genomgår samma lämplighetsprövning som en utomstående person.

Varje år kontrolleras att ställföreträdaren sköter sitt uppdrag. Det sker bland annat genom att hen lämnar in årsräkning och redogör för sina insatser. Årsräkningen är en sammanställning av hur ekonomin har skötts under det senaste året. De uppgifter som lämnas i årsräkningen intygas på heder och samvete och lämnas under straffansvar. Lämnade uppgifter ska verifieras med underlag som exempelvis kvitton, kontoutdrag eller avtal.

När det kommer in ett klagomål på en ställföreträdare gör överförmyndaren alltid en utredning. I den utredningen får ställföreträdaren möjlighet att bemöta de klagomål och synpunkter som har inkommit. Därefter gör överförmyndaren en klagomålsutredning. Om utredningen visar att ställföreträdaren har misskött uppdraget fattas beslut om att ställföreträdaren ska bytas ut.

Kostnaden för en god man och förvaltare

En god man och förvaltare har rätt till ett skäligt arvode och ersättning för kostnader för uppdraget. Ställföreträdaren avgör själv om hen vill begära arvode för uppdraget. Det är överförmyndaren som beslutar om vilket arvode som är skäligt i varje enskilt fall enligt Ekerö kommuns arvodesriktlinjer. Beslut om arvode tas vanligtvis varje år i samband med att årsräkningen har granskats klart. Är ställföreträdaren och/eller huvudmannen missnöjd med beslutet kan det överklagas till Solna tingsrätt.

Huvudregeln är att huvudmannen ska betala arvodet till ställföreträdaren. Om huvudmannen skattepliktiga inkomsterna (före avdragen skatt) överstiger 2,65

Överförmyndaren

prisbasbelopp (för ett helår motsvarar det för år 2023: 139 125 kr) eller om huvudmannens tillgångar överstiger två prisbasbelopp (år 2023: 105 000 kr). I annat fall står kommunen för kostnaden. Kommunen kan också stå för kostnaden om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan vara höga vårdkostnader eller höga boendekostnader när huvudmannen äger sin bostad och bostaden är svårsåld. Att en huvudman har stora skulder anses inte vara särskilda skäl.

Överförmyndarens roll och uppgift

Överförmyndarens uppdrag är framför allt att kontrollera att gode män och förvaltare sköter sina uppdrag. Det sker bland annat genom att vi granskar redovisningshandlingar och inhämtar information från huvudmän, närstående, hemtjänst och boendepersonal. Överförmyndaren utreder också behov av godmanskap och förvaltarskap, gör ansökningar till domstol och utbildar ställföreträdare.

Överförmyndaren är inte arbetsgivare till en god man eller förvaltare. Överförmyndaren kan därför aldrig ta över det uppdrag som gode mannen eller förvaltaren utför, exempelvis att betala huvudmannens räkningar.

Överförmyndarens handläggning av ärenden står under länsstyrelsens tillsyn.

Kontaktuppgifter till Överförmyndaren i Ekerö kommun

Du är alltid välkommen att kontakta oss på överförmyndarkansliet i Ekerö kommun om du vill ha mer information. Om du vill ringa har vi telefontid helgfria vardagar mellan kl. 9-11 på telefonnummer 08-124 57 150. Det går också bra att skriva eller mejla till oss.

Adress: Box 205, 178 23 Ekerö

Besök: Tappströmsvägen 2

Telefon direkt: 08-124 57 150 (vardagar kl. 9-11)

E-post: of@ekero.se

Hemsida: www.ekero.se

Överförmyndaren e-tjänster och blanketter hittar du på [Omsorg & hjälp \(ekero.se\)](http://Omsorg%20%26%20hjalp.ekero.se)
Gå till vår hemsida, välj "e-tjänster & blanketter", därefter rutan "Omsorg och hjälp". Välj sen listen "God man och förvaltare".

Senast uppdaterad 2023-05-30